

Οι αναπτυξιακές εταιρείες και οι προγραμματικές συμβάσεις: η συμβολή τους στην τοπική και υπερτοπική ανάπτυξη

Της Δρος Ελένης Β. ΘΕΟΦΙΛΗ

Η πολιτικής της περιφερειακής ανάπτυξης δεν σχεδιάζεται πλέον, αποκλειστικά σε κεντρικό επίπεδο. Η περιφερειακή αναπτυξιακή πολιτική ασκείται και από τις τοπικές εξουσίες, από τις τοπικές αρχές και διαμορφώνεται σύμφωνα με τα πλαίσια που θεσμοθετούνται σε κεντρικό επίπεδο. Άλλωστε, για την τοπική ανάπτυξη έχει διαμορφωθεί ένα νέο θεσμικό πλαίσιο, που απαιτεί την ενεργοποίηση όχι μόνο των φορέων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, αλλά ολόκληρης της τοπικής κοινωνίας, και την συνεργασία όλων των παραγωγικών τάξεων και των κοινωνικών ομάδων.

Αναμφίβολα, ο σημαντικότερος φορέας της τοπικής ανάπτυξης, είναι η Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Ακριβώς γι' αυτό τόσο η τοπική, όσο και η υπερτοπική ανάπτυξη στηρίζονται κατά βάση στις αναπτυξιακές εταιρείες και στις προγραμματικές συμβάσεις.

Οι σημαντικές επενδύσεις, οι μεγάλες μεταποιητικές μονάδες, ο εξειδικευμένος εξοπλισμός, ο μεγάλος αριθμός εργαζομένων, η μαζική βιομηχανική παραγωγή κυριαρχούν στην δεκαετία του 1970 και έχουν στόχο το χαμηλό κόστος παραγωγής, την μεγιστοποίηση της απόδοσης και μία ποιότητα ευρείας κατανάλωσης.

Με αυτό το «πρότυπο» ανάπτυξης, όμως η ποιότητα ζωής υφίστατο βάνουσο κλωνισμό. Και κατ' ακολουθία, υφίστατο βάνουσο κλωνισμό η ανθρώπινη κοινωνία και στην προέκταση η ευνομούμενη πολιτεία.

Η αστυφιλία, η μετανάστευση, η συγκέντρωση του πληθυσμού χωρίς σχεδιασμό και διαμόρφωση επαρκούς υποδομής κατέστρεφε την ποιότητα ζωής, παρ' ότι επιτάχυνε κατά ένα μέρος την διασφάλιση μίας απασχόλησης και των στοιχειωδών δεδομένων επιβίωσης.

Έτσι, την πρώτη αισιοδοξία, για την διέξοδο στο χαμηλό κατά κεφαλή εισόδημα και το μεγάλο ποσοστό ανεργίας, που επιλύεται από αυτή την κεντρικής μορφής ανάπτυξη, διαδέχεται η απογοήτευση για τις προϋποθέσεις απασχόλησης και τις συνθήκες διαμονής, στις οποίες υποχρεώνονταν οι μετακινούμενοι από την περιφέρεια στο κέντρο πληθυσμοί.

Κάτω από αυτή την απογοήτευση, ύστερα από την πρώτη αποτυχία για καλύτερες ημέρες και διασφάλιση των στοιχειωδών προϋποθέσεων μίας κοινωνικής πολιτικής, αναζητούνται άλλα πρότυπα ανάπτυξης.

Επιστρέφουμε, έτσι στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, στην παραγωγή με έμφαση την ποιότητα και την ποικιλία των προϊόντων, ενώ παράλληλα έχουμε μία βαθιά αλλαγή: αποκέντρωση, περιφερειακή ανάπτυξη, αναβάθμιση των λειτουργιών του τοπικού επιπέδου, διαμόρφωση προϋποθέσεων νέων δυναμικών περιοχών.

Άλλωστε, η υπερεθνική πολιτική, η ευρωπαϊκή περιφερειακή πολιτική,¹ διαμορφώνει άλλες συνθήκες και καλλιεργεί άλλες αντιλήψεις κοινωνικών λειτουργιών.

Γι' αυτό και η τοπική ανάπτυξη είναι μία μορφή περιφερειακής πολιτικής που διαμορφώνεται όμως από τους τοπικούς παράγοντες, στηρίζεται στους τοπικούς πόρους και αξιοποιεί τις ειδικές συνθήκες της περιοχής.

Υπό αυτή την έποψη άλλωστε, η τοπική ανάπτυξη, στην περίπτωση των διαδημοτικών συνεργασιών, των διαδημοτικών επιχειρήσεων και των αναπτυξιακών συνδέσμων, έχει προέκταση και χαρακτήρα υπεριοπικό και σε αρκετές περιπτώσεις, υπεραστικό.

Για την στρατηγική της τοπικής ανάπτυξης ως άκρως απαραίτητη προϋπόθεση, κρίνεται τόσο η αυτονομία των τοπικών πολιτικών θεσμών, όσο και τα περιφερειακά προγράμματα στα όρια κάθε περιφέρειας προγραμματισμού, που θα είναι όμως προσανατολισμένα στην παραγωγή που απαιτεί η ζήτηση και οι τάσεις της αγοράς.

Ακόμα, ως βασική προϋπόθεση για την αυτοδύναμη τοπική ανάπτυξη πρέπει να θεωρείται και η σύγχρονη τεχνολογία, προσαρμοσμένη μάλιστα και στις τοπικές ανάγκες.

Αναμφίβολα για να στηριχθεί η τοπική ανάπτυξη, ως βασικό στοιχείο θεωρείται και η συμπεριφορά του τοπικού πληθυσμού, που πρέπει να ενημερωθεί για να συμμετάσχει ομόφωνα.

Τα ειδικά αναπτυξιακά κίνητρα,² η κατάρτιση τοπικών στελεχών το εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό, η ποιότητα παροχής υπηρεσιών από τις τοπικές υπηρεσίες, η ποιότητα του συστήματος μεταφορών, είναι στοιχεία από τα οποία μπορεί να κριθεί η επιτυχία της αναπτυξιακής παρέμβασης και προσπάθειας, σε συνάρτηση βέβαια με κατάλληλο πολιτικο-διοικητικό και κοινωνικο-πολιτικό περιβάλλον.

Άλλωστε, απαιτείται μία μακροπρόθεσμη, τουλάχιστον ενός, δύο πενταετών προγραμμάτων, προσπάθεια για να καταστούν βιώσιμες μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις σε τοπικό επίπεδο, που να αξιοποιούν τις τοπικές πλουτοπαραγωγικές πηγές, να στηρίζονται στην ανάπτυξη καινοτομιών για να καθιερώσουν στην ευρύτερη αγορά προϊόντα ονομασίας προέλευσης με τυποποίηση και συσκευασία που απαιτούν οι μεγάλες αγορές.

Γιατί η τοπική ανάπτυξη εξαρτάται αναντίρρητα και από τις λειτουργίες και το περιβάλλον, τόσο της ευρύτερης οικονομίας, σε επίπεδο, υπεραστικό και περιφέρειας, όσο και εθνικό αλλά, και διεθνές επίπεδο.

Γι' αυτό η στρατηγική της κεντρικής περιφερειακής πολιτικής ενδιαφέρεται για την μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων και την κοινωνική συνοχή των προβληματικών

1. Βλ. γενικά στοιχεία περί της περιφερειακής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο: Κ.ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ, Ιω. ΒΛΑΣΣΗΣ, Βασίλ. ΔΕΛΗΘΕΟΥ: Το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τόμ. Α'. Αθήναι, 1996, σ. 140 επόμ.

2. Βλ. γενικά στοιχεία περί κινήτρων, περί κατηγοριών κινήτρων, περί χρηματοδοτικών κινήτρων κ.λ. στο: Κ.ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ: Τα χρηματοδοτικά κίνητρα στο θεσμικό πλαίσιο της περιφερειακής ανάπτυξης. Τόμ. Α', Γ' έκδ. Αθήναι, 1993, σ. 34 επόμ.

περιοχών, ενώ η τοπική περιφερειακή πολιτική έχει στόχο την ανάπτυξη των τοπικών δυνατοτήτων και πηγών με την συνεργασία σε διαδημοτικό και περιφερειακό επίπεδο, αλλά και μεταξύ περιφερειών και πόλεων.

Η πολιτική Τοπικής Ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη, που διαμόρφωσε την προοπτική προς την εσωτερική αγορά, αλλά και την συνθήκη του Μάαστριχτ, που θεσμοθέτησε την πορεία προς την Οικονομική Νομισματική Ένωση, προσδιορίζονται και τα πλαίσια της αναδιάρθρωσης της Κοινοτικής Περιφερειακής Πολιτικής.

Έτσι ψηφίζεται, το 1989 από το Συμβούλιο της Ευρώπης, ο «Ευρωπαϊκός Χάρτης Τοπικής Αυτονομίας», με τον οποίο διασφαλίζεται η πολιτική, διοικητική και οικονομική ανεξαρτησία των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και θεσμοθετείται αργότερα η «Επιτροπή των Περιφερειών», που αποτελείται από αντιπροσώπους των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Περιφερειακής Διοίκησης.

Η λειτουργία αυτών των δύο οργάνων μπορεί να κριθεί ιδιαίτερα αποφασιστικής σημασίας για την εξέλιξη της περιφερειακής πολιτικής και της τοπικής ανάπτυξης.

Έτσι, ενισχύονται φορείς τόσο του δημόσιου τομέα, που προέρχονται από την τοπική αυτοδιοίκηση αλλά και την κεντρική διοίκηση, όσο και του ιδιωτικού τομέα, που εκφράζουν τις τοπικές επιχειρήσεις και τις παραγωγικές τάξεις σε τοπικό και υπερτοπικό επίπεδο.

Για τον σχεδιασμό και την εφαρμογή της τοπικής ανάπτυξης, οι τοπικές αρχές έχουν την κύρια ευθύνη, αφού γνωρίζουν τις τοπικές συνθήκες, τους τοπικούς πόρους αλλά και τις τοπικές ανάγκες της αγοράς.

Βέβαια, την αρμοδιότητα για τον καθορισμό του γενικού πλαισίου αυτής της αναπτυξιακής στρατηγικής, έχει η κεντρική διοίκηση, αφού πρέπει να υπάρξει συσχετισμός μεταξύ τοπικής και εθνικής ανάπτυξης και αφού ακόμα πρέπει να διαμορφωθούν οι υποδομές μεγάλης κλίμακας πέρα από τα τοπικά και περιφερειακά σύνορα, ώστε αυτή η σύνδεση των σχεδίων ανάπτυξης εθνικού και τοπικού επιπέδου, να διασφαλίζει μία ισόρροπη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη για ολόκληρο το λαό.

Άλλωστε η πολιτική για την εκπαίδευση, την απασχόληση, την τεχνολογία, τα δημόσια έργα, το περιβάλλον επηρεάζει οπωσδήποτε τόσο την περιφέρεια όσο και την τοπική οικονομία.

Τοπική Αυτοδιοίκηση και Τοπική Ανάπτυξη

Στη δεκαετία του 1980 μετά τις δύο παγκόσμιες οικονομικές κρίσεις του 1973 και του 1979, διαμορφώνεται, στη χώρα μας, μία νέα περιφερειακή πολιτική.

Υποχωρεί ο συγκεντρωτισμός και η κυριαρχία της κεντρικής εξουσίας, ενώ παράλληλα προωθούνται πολιτικές περιφερειακού προγραμματισμού.

Άλλωστε, η ένταξη της χώρας στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα, επιβάλλει την εναρμόνιση της ελληνικής περιφερειακής πολιτικής με την αντίστοιχη κοινοτική.

Έτσι, διαμορφώνεται ένα νέο σύστημα προγραμματισμού και δημιουργούνται νέοι θεσμοί αναπτυξιακής πολιτικής σε τοπικό επίπεδο.

Ο Ν.1622/1986, θεσμοθετεί τον δημοκρατικό προγραμματισμό και εισάγει άλλες διαδικασίες λήψης αποφάσεων, αλλά και νέες διαδικασίες χρηματοδότησης με την ευθύνη μάλιστα νέων οργάνων προγραμματισμού.

Σε επίπεδο Δήμων, έχουμε τους Αναπτυξιακούς Συνδέσμους και τα Συμβούλια Περιοχής, σε επίπεδο Νομού τα Νομαρχιακά Συμβούλια, σε επίπεδο Περιφέρειας τα Περιφερειακά Συμβούλια, ενώ σε επίπεδο κεντρικής εξουσίας τα Υπουργεία και οι ΔΕΚΟ συντονίζονται από τον Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας.

Έτσι, τα μεσοπρόθεσμα πενταετή αναπτυξιακά προγράμματα, που καταρτίζονται σε χωρικό επίπεδο, ενσωματώνονται στο ιεραρχικά ανώτερο επίπεδο για να εγκριθούν και προωθηθούν για εκτέλεση, ενώ για τα μικροπρόθεσμα ετήσια προγράμματα την αποκλειστική ευθύνη σχεδιασμού και έγκρισης έχουν τα όργανα της ίδιας βαθμίδας.

Τα ετήσια αναπτυξιακά προγράμματα χρηματοδοτούνται, από ίδιους πόρους, των φορέων της αυτοδιοίκησης, και από τις πιστώσεις του προγράμματος δημοσίων επενδύσεων ή από κοινού από φορείς του δημόσιου τομέα, στα πλαίσια του νέου θεσμού των προγραμματικών συμβάσεων.

Ο έλεγχος όμως γίνεται από την «ανώτερη» ιεραρχικά βαθμίδα, ενώ δεν έχουμε αυτόνομη και αποκεντρωμένη οικονομική λειτουργία των φορέων προγραμματισμού.

Οι νέοι θεσμοί

Η επιχειρηματική δραστηριότητα των Ο.Τ.Α.³ τροποποιείται ριζικά, από τις διατάξεις του θεσμικού νόμου 1416/1986, που προωθεί την εθελοντική συνένωση των Δήμων και Κοινοτήτων και την λειτουργία των αναπτυξιακών συνδέσμων σε κοινές γεωγραφικές ενότητες.

Έτσι, διευρύνονται οι επιχειρηματικές δυνατότητες των Ο.Τ.Α. και επιτρέπεται η ίδρυση και λειτουργία επιχειρήσεων σε οποιοδήποτε κλάδο, οικονομικής δραστηριότητας που κρίνεται, ότι προωθεί την τοπική ανάπτυξη και την αξιοποίηση των τοπικών πόρων και καλύπτει τοπικές ειδικές ανάγκες της αγοράς, ενώ παράλληλα, οι φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, έχουν την δυνατότητα να συνάψουν προγραμματικές συμβάσεις με φορείς του ευρύτερου δημόσιου τομέα στα πλαίσια κοινών αναπτυξιακών προγραμμάτων, που έρχονται να συμβάλουν ουσιαστικά όχι μόνο την τοπική αλλά και την υπερτοπική, περιαστική ανάπτυξη.

Πρωτοβάθμια Τοπική Αυτοδιοίκηση

Με τις διατάξεις του Ν. 1622/1986, που συμπλήρωσαν το ισχύον καθεστώς οι φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, όχι μόνο μπορούν να καταρτίζουν τα τοπικά αναπτυξιακά προγράμματα, αλλά και να τα διαχειρίζονται με την συνεργασία των υπηρεσιών της Ελληνικής Εταιρείας Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Ανάπτυξης, των εταιρειών Λαϊκής Βάσης και των Αναπτυξιακών εταιρειών. Εξ άλλου, η στελέχωση με ειδικούς συμβούλους τοπικής ανάπτυξης και η χρηματοδότηση του Ειδικού Αναπτυξιακού Προγράμματος Τοπικής Ανάπτυξης (ΕΑΠΤΑ) που συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση και την διαχειρίζεται το Υπουργείο Εσωτερικών, δίνει μία άλλη δυνατότητα διασφάλισης των προϋποθέσεων επιτυχίας του σκοπού της τοπικής ανάπτυξης.

Αναμφίβολα αυτό το πλαίσιο ευνόησε τους μεγάλους, Ο.Τ.Α., που διέθεταν στελεχιακό δυναμικό, υψηλή ποιότητα οργάνωσης και άριστο εξοπλισμό.

3. Βλ. Ελέν. Β. ΘΕΟΦΙΛΗ: Οι ειδικότερες ρυθμίσεις περί διαδημοτικών συνεργασιών και η συμβολή τους στην ανάπτυξη της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Αθήναι, 1999, σ. 121 επόμεν.

Για να ενισχυθούν όλες αυτές οι δυνατότητες και για να διασφαλισθούν οι απαιτούμενες προϋποθέσεις αυτής της τοπικής ανάπτυξης, ο Ν. 2539/1997 διαμορφώνει μία νέα κάτοψη, ένα νέο καθεστώς με την συνένωση των Δήμων και Κοινοτήτων, ενώ διαφαλίζει τη χρηματοδότηση της επενδυτικών σχεδίων από το «Ειδικό πρόγραμμα Τοπικής Ανάπτυξης».

Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση

Στο μεταξύ, οι νόμοι 2218/1994 και 2240/1994, διαμορφώνουν το θεσμό της Δευτεροβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης και έτσι διασφαλίζουν την αντιμετώπιση όλων των τοπικών υποθέσεων, σε νομαρχιακό επίπεδο από άμεσα εκλεγμένα όργανα, ενώ οι νέοι θεσμοί, για τις επιχειρήσεις σε τοπικό επίπεδο και την τοπική ή υπεραστική ανάπτυξη, επιτρέπουν την αξιοποίησή τους και από την Δευτεροβάθμια Τοπική Αυτοδιοίκηση και για την ανάπτυξη σε ευρύτερο υπεριοπικό επίπεδο.

Περιφερειακό επίπεδο

Με τον Ν. 2503/1997 αποκεντρώνονται οι αρμοδιότητες και οι λειτουργίες της κεντρικής διοίκησης και ενισχύεται η περιφερειακή κρατική διοίκηση.

Έτσι, η Περιφέρεια, συγκροτείται ως ενιαία αποκεντρωμένη μονάδα διοίκησης του κράτους, μέσα από την οποία εκτελείται ο σχεδιασμός και η εφαρμογή της τοπικής και περιφερειακής ανάπτυξης.⁴

Ακόμα, το Περιφερειακό Συμβούλιο συγκείμενο από έμμεσα εκλεγμένους εκπροσώπους σε τοπικό και νομαρχιακό επίπεδο διασφαλίζει κατά κάποιο τρόπο την λαϊκή κυριαρχία και τον δημοκρατικό προγραμματισμό, ενώ μέσα από το Συμβούλιο των Περιφερειών, επιχειρείται η εναρμόνιση των περιφερειακών πολιτικών, η αποκέντρωση και η ισόρροπη ανάπτυξη σε υπεραστικό επίπεδο.

Το Περιφερειακό Ταμείο Ανάπτυξης εξ άλλου, Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου, σε κάθε Περιφέρεια έχει την ευθύνη του προγράμματος δημοσίων επενδύσεων, την χρηματοδότηση των περιφερειακών νομαρχιακών τοπικών αλλά και ειδικών αναπτυξιακών προγραμμάτων της Περιφέρειας, σύμφωνα βέβαια με τις αποφάσεις του περιφερειακού συμβουλίου.

Δεδομένου όμως, ότι οι πόροι της Δευτεροβάθμιας Αυτοδιοίκησης προέρχονται εξ ολοκλήρου από το κράτος, αλλά και το 80% περίπου των πόρων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης εξαρτάται από την κεντρική διοίκηση, είναι ευνόητη η εξάρτηση από το κράτος της λειτουργίας του πράγματι προοδευτικού θεσμικού πλαισίου της αποκέντρωσης και Τοπικής Αυτοδιοίκησης, που έχει διαμορφωθεί από την δεκαετία του 1980.

Γι' αυτό πέρα από την θεσμική αποκέντρωση είναι αναγκαία και η οικονομική.

Ακόμα, είναι αναγκαία και η ενεργοποίηση των διατάξεων του Ν.1622/1986 και ο εκσυγχρονισμός των δομών τόσο της δημόσιας διοίκησης, όσο και της αυτοδιοίκησης.

Απαιτείται, στελέχωση με υψηλής κατάρτισης ειδικούς, ανάπτυξη τεχνογνωσίας, διαδικασίες διαφάνειας στη λήψη των αποφάσεων, σχεδιασμός, προγραμματισμός και εφαρμογή αναπτυξιακών προγραμμάτων, που να εγγυώνται την βιώσιμη αλλά και ισόρροπη ανάπτυξη τόσο σε τοπικό, αλλά και υπεριοπικό επίπεδο.

4. Βλ. Κ.ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ: *Περιφερειακή Διοίκηση και Τοπική Αυτοδιοίκηση. Τόμ. Α', Δ' έκδ. 1999, σ. 43 επόμεν.*

Ειδικότερα, πρέπει να αποσαφηνισθούν αλλά και να συγκεκριμενοποιηθούν οι αρμοδιότητες της περιφερειακής διοίκησης, ώστε να είναι αποτελεσματικός ο ρόλος της παρέμβασής της, μεταξύ κράτους και αυτοδιοίκησης, μεταξύ κέντρου και περιφέρειας.

Ο σχεδιασμός και η εφαρμογή των τοπικών αναπτυξιακών προγραμμάτων, πρέπει να υποστηριχθούν με κοινές υπηρεσίες τεχνοκρατών για να επιτύχει ουσιαστικά η υλοποίηση των μορφών της ανάπτυξης, που οι κάτοικοι κάθε χωρικής μονάδας επιθυμούν να προγραμματίσουν.

Γιατί για να στηριχθούν αυτά τα προγράμματα ανάπτυξης, πρωτίστως απαιτούνται σύγχρονη οργάνωση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, υιοθέτηση νέων τεχνολογιών, υποδομή μεταφορών, τηλεπικοινωνιών, εκπαιδευμένο στελεχιακό δυναμικό, ενημέρωση και πληροφόρηση της κοινής γνώμης αλλά και συμμετοχή ολόκληρου του πληθυσμού των χωρικών μονάδων, στις οποίες επιχειρείται η τοπική ή υπεραστική ανάπτυξη.

Αναπτυξιακές εταιρείες

Η υπερσυγκέντρωση του πληθυσμού, η αστυφιλία και η υποβοήθηση της ανάπτυξης των κέντρων, μας οδήγησε σε μία στρεβλή εθνική ανάπτυξη, με παραμορφώσεις της κοινωνικής συνοχής και μεγάλες αποκλίσεις στην επιβαλλόμενη δίκαιη διανομή του εισοδήματος.

Την ανάγκη για ένα άλλο υπόδειγμα ανάπτυξης, για ένα άλλο σύστημα διοίκησης και την μετάβαση από τον υπερσυγκεντρωτισμό στην αποκέντρωση και την περιφερειακή ανάπτυξη απαιτήθηκε να στηρίξουν νέοι θεσμοί, όπως αναπτυξιακές εταιρείες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Επειδή οι εταιρείες αυτές, βρίσκονται πλησιέστερα στους προβληματισμούς του τοπικού πληθυσμού, έχουν την εμπιστοσύνη της κοινής γνώμης σε τοπικό επίπεδο, μπορούν να κινητοποιήσουν όλες τις δυνάμεις και συνεπώς να προωθήσουν μία ολοκληρωμένη ενδογενή ανάπτυξη της περιοχής τους.

Ακριβώς γι' αυτό, η Ευρωπαϊκή Ένωση αναθέτει και επιφορτίζει τις αναπτυξιακές εταιρείες που ιδρύουν οι τοπικοί φορείς, την τοπική ανάπτυξη και στη συνεργασία αυτών και των διαδημοτικών δράσεων στηρίζει και την υπεριοπική ανάπτυξη.

Η ίδρυση και η λειτουργία των αναπτυξιακών εταιρειών κρίθηκε αναγκαία γιατί ακριβώς, τα προγράμματα τοπικής ανάπτυξης δεν ήταν δυνατό να υλοποιηθούν εξ αιτίας των δυσλειτουργιών των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Η δομή των Ο.Τ.Α. αλλά και των τοπικών φορέων δεν επέτρεπε την σχεδίαση και εφαρμογή των προγραμμάτων τοπικής ανάπτυξης, ακριβώς γιατί Στελέχη τους διακατέχονταν από δημοσιοϋπαλληλική νοοτροπία, από έλλειψη ευελιξίας και οργάνωσης, από δυσκαμψία στη σύναψη συμφωνιών και συνεργασιών, από αναποτελεσματικότητα.

Παράλληλα δε, η αδυναμία του ιδιωτικού τομέα να καλύψει τη νέα αγορά υπηρεσιών διοίκησης, οργάνωσης, πωλήσεων στην περιφέρεια, κάτι που έχει επιτύχει στα μεγάλα αστικά κέντρα, καθιστά την σημασία των αναπτυξιακών εταιρειών ιδιαίτερα σημαντική για την τοπική ανάπτυξη.

Η δραστηριότητα αυτή δε των αναπτυξιακών εταιρειών είναι άλλωστε και ο προπομπός της επέκτασης του ιδιωτικού τομέα στο χώρο της τοπικής επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Έτσι, ο ρόλος των αναπτυξιακών εταιρειών, στη συνολική διαδικασία της τοπικής αλλά και της υπεραστικής ακόμα ανάπτυξης, είναι ειδικότερα αξιόλογος.

Γιατί η νομική μορφή, η συγκρότηση, η οργάνωση, η διαδικασία λήψης των αποφάσεων και η συνεργασία που διαμορφώνουν μέσα στην τοπική κοινωνία, παρέχουν την δυνατότητα στις αναπτυξιακές εταιρείες, για ένα αποτέλεσμα πολύ σημαντικό, σε τομείς που ούτε ο δημόσιος, αλλά ούτε και ο ιδιωτικός τομέας θα μπορούσε να επιτύχει.

Γιατί μέσα από την επιχειρηματική δραστηριότητα των αναπτυξιακών εταιρειών επιτυγχάνονται:

- Συμμετοχή στα διεθνή, στα ευρωπαϊκά αλλά και στα εθνικά δίκτυα συνεργασίας και η ανταλλαγή τεχνογνωσίας, εμπειριών αλλά και η άντληση χρηματοδότησης.
- Παροχή υπηρεσιών και τεχνική υποστήριξη σε τομείς ανάπτυξης και επιχειρηματικής δυνατότητας που δεν θα επιτυγχάνονταν κατ' άλλο τρόπο η βιωσιμότητα τους.
- Σχεδίαση και προγραμματισμός των πρωτοβουλιών των φορέων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης αλλά και των Διαδημοτικών Συνεργασιών.
- Η παραγωγή προϊόντων με ονομασία τοπικής προέλευσης, κατοχύρωση της ονομασίας, τυποποίηση και συσκευασία, με στόχο την κατάκτηση εγχώριων αλλά και ξένων αγορών.
- Εκπαίδευση, επιμόρφωση και κατάρτιση στελεχών τοπικής ανάπτυξης αλλά και προστασίας του περιβάλλοντος.
- Ενημέρωση και επικοινωνία των παραγωγικών τάξεων, των κοινωνικών εταίρων αλλά και της τοπικής κοινής γνώμης για τα τοπικά προβλήματα και τις αναγκαίες αναπτυξιακές πρωτοβουλίες για την αξιοποίηση των τοπικών πόρων.
- Μελέτη, έρευνα, εκπόνηση, διαχείριση και υλοποίηση προγραμμάτων ανάπτυξης με αξιοποίηση των τοπικών πλουτοπαραγωγικών πηγών, αλλά και των τοπικών δυνατοτήτων και συνθηκών της ευρύτερης υπεριοπικής αγοράς.
- Προώθηση της τοπικής ανάπτυξης αλλά παράλληλα και προστασία του περιβάλλοντος, έτσι που η ανάπτυξη να είναι βιώσιμη και αειφόρος.

Ιστορική διαδρομή εξέλιξης

Με το θεσμικό πλαίσιο που διαμορφώθηκε στις αρχές της δεκαετίας του 1980, έχουμε την ίδρυση και λειτουργία αναπτυξιακών εταιρειών, ως αποτέλεσμα τοπικών πρωτοβουλιών.

Ειδικότερα μάλιστα προς το τέλος της δεκαετίας, έχουμε την δημιουργία, τοπικών και περιφερειακών αναπτυξιακών εταιρειών με πρωτοβουλία της τοπικής αυτοδιοίκησης και των συνεταιρισμών, που διαμορφώνουν μία άλλη προοπτική για την ευρύτερη υπεριοπική ανάπτυξη.

Έτσι, στην πρώτη περίοδο, που προσδιορίζεται από το 1986 μέχρι το 1991 έχουμε μία ουσιαστική μεν ανάπτυξη, που όμως γίνεται ουσιαστικότερη στην δεύτερη περίοδο, 1992 - 1995, μετά την Κοινοτική πρωτοβουλία Leader, που ήρθε να στηρίξει την δημιουργία πολλών αναπτυξιακών εταιρειών.

Καθοριστικής σημασίας είναι η ίδρυση, το 1986, της ανώνυμης εταιρείας Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης (ΕΕΤΑ) στην οποία συμμετέχουν εκτός από τους φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Υπουργεία, Τράπεζες, το Τεχνικό Επιμελητήριο και κεντρικές συνεταιριστικές οργανώσεις.

Η εμπέλεια της εταιρείας αυτής είναι εθνική και οι σκοποί της η επιστημονική και τεχνική στήριξη, αλλά και η επιμόρφωση και η κατάρτιση του στελεχιακού δυναμικού των φορέων της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Σχεδόν, μετά μία πενταετία, το 1991, δημιουργείται η ανώνυμη εταιρεία Πληροφόρηση - Επιμόρφωση - Τοπική Ανάπτυξη με την πρωτοβουλία είκοσι τριών δημοτικών επιχειρήσεων με σκοπό να στηριχθούν οι αναπτυξιακές πρωτοβουλίες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των δημοτικών επιχειρήσεων.

Ένα χρόνο αργότερα, το 1992, ιδρύεται η Ένωση Ελληνικών Αναπτυξιακών Εταιρειών (HELADA) που έρχεται να αναπτύξει την συνεργασία μεταξύ ελληνικών και ευρωπαϊκών αναπτυξιακών εταιρειών.

Με τις κοινωνικές πρωτοβουλίες Leader I και Leader II στηρίζεται η υλοποίηση 74 προγραμμάτων ολοκληρωμένης αγροτικής ανάπτυξης και η δημιουργία αναπτυξιακών εταιρειών.

Έτσι, έχουμε την προώθηση τοπικών αναπτυξιακών προγραμμάτων και επιχειρηματικών πρωτοβουλιών και με κοινοτική συγχρηματοδότηση, η οποία διασφαλίζει μία περισσότερο ολοκληρωμένη επιτυχία.

Παράλληλα οι Ομάδες Τοπικής Δράσης (ΟΤΔ) που ορίζονται ως τοπικοί αναπτυξιακοί φορείς μίας ολοκληρωμένης ανάπτυξης του αγροτικού χώρου, αναλαμβάνουν την διαχείριση της εθνικής και κοινοτικής συμμετοχής και την κινητοποίηση και αξιοποίηση του τοπικού, στελεχιακού δυναμικού, αλλά και την εκμετάλλευση των τοπικών πόρων διασφαλίζουν όχι μόνο την τοπική ανάπτυξη αλλά συμβάλλουν και στην προοπτική και υπεραστική ανάπτυξη του ευρύτερου χώρου.

Από πλευράς τύπου και νομικής μορφής οι αναπτυξιακές εταιρείες είναι:

1. Ανώνυμη εταιρεία των Ο.Τ.Α., που συνιστάται από Δήμους και στην οποία συμμετέχουν, φορείς του δημόσιου τομέα, συνεταιρισμοί, φυσικά ή νομικά πρόσωπα.

2. Αμιγώς Νομαρχιακή επιχείρηση, νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου, με φορέα τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση και ανεξάρτητη λειτουργία.

3. Διαδημοτική επιχείρηση, που συνιστάται από Δήμους, συνήθως της αυτής γεωγραφικής, οικονομικής και κοινωνικής περιφέρειας και σκοπό την υπερτοπική ανάπτυξη.

4. Αμιγής Δημοτική επιχείρηση, νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου με φορέα το Δήμο και ανεξάρτητη λειτουργία.

Οι πηγές χρηματοδότησης των αναπτυξιακών εταιρειών που δεν πρέπει να συγχέονται με τις επιχειρήσεις των Ο.Τ.Α. που ασχολούνται με πολιτιστικά προγράμματα με τεχνικά έργα και υπηρεσίες δημοτικής ευθύνης, προέρχονται κυρίως από τα κοινοτικά προγράμματα και από την παροχή υπηρεσιών προς τους τοπικούς φορείς.

Έτσι, μέσα στον ανταγωνισμό της ελεύθερης αγοράς, οι εταιρείες αυτές επιδιώκουν την τοπική αλλά και υπερτοπική ανάπτυξη της περιοχής, παρέχοντας όμως κοινωνικό έργο και υπηρεσίες χαμηλού κόστους, ενώ πρέπει να διασφαλίζεται παράλληλα και η οικονομική βιωσιμότητά τους.

Οι αναπτυξιακές εταιρείες, που είναι ανώνυμες εταιρείες και οι μετοχές τους ανήκουν στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια αυτοδιοίκηση, «ανήκουν» υπό στενή ερμηνεία στο δημόσιο τομέα, όμως λειτουργούν ως επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα.

Και αυτή η σύγχυση δημιουργεί στην πράξη πολλαπλά προβλήματα, αφού ανήκοντας στον ιδιωτικό τομέα δεν μπορούν να χρηματοδοτηθούν από τον κρατικό προϋπολογισμό⁵ και ενώ ανήκοντας στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, πρέπει να ακολουθούν για ό-

5. Με εξαίρεση την «Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Ανάπτυξης» (ΕΕΤΑΑ).

λες τις εργασίες τους τις διαδικασίες του δημόσιου τομέα, και δεν μπορούν να συμμετέχουν σε δημοπρασίες του δημοσίου για ανάληψη έργων και υπηρεσιών.

Σύγχυση επικρατεί, άλλωστε, και στις διαδικασίες των προγραμματικών συμβάσεων. Επιτρέπεται μεν η ανάληψη έργων και υπηρεσιών από τις αναπτυξιακές εταιρείες, με χρηματοδότηση από το πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων ή από τον προϋπολογισμό, πλην όμως οι ερμηνείες της κεντρικής και περιφερειακής γραφειοκρατίας είναι συγκροτημένες ανάλογα με τα συμφέροντα και τις επαγγελματικές αντιπαραθέσεις.

Βέβαια οι Ο.Τ.Α. μπορούν να αναθέσουν έργο η μελέτη, στις δημοτικές επιχειρήσεις και στις Αναπτυξιακές εταιρείες, με την διαδικασία των απ' ευθείας αναθέσεων πλην όμως το ύψος του κόστους του έργου δεν μπορεί να υπερβαίνει το ποσό των 8 εκατομμυρίων και της μελέτης το ποσό των 3 εκατομμυρίων. Όμως για την σημερινή πραγματικότητα, τα ποσά αυτά είναι αρκετά χαμηλά και πράγματι πρέπει να αναπροσαρμοσθούν.

Ακόμα, οι αναπτυξιακές εταιρείες, είναι υποχρεωμένες να καλύπτουν εξ ιδίων πόρων την ίδια συμμετοχή των κοινοτικών ενεργειών που υλοποιούν, αφού δεν μπορούν να χρηματοδοτηθούν από το πρόγραμμα Δημοσίων επενδύσεων, ενώ την ίδια συμμετοχή των εταιρειών του ιδιωτικού τομέα καλύπτει το δημόσιο.

Έτσι, οι αναπτυξιακές εταιρείες πρέπει όχι μόνο να είναι βιώσιμες, αλλά και κερδοφόρες, για να μπορούν από τα αποθεματικά τους να χρηματοδοτούν την υλοποίηση κοινοτικών προγραμμάτων, ενώ οι εταιρείες του ιδιωτικού τομέα βρίσκονται αναμφίβολα σε πλεονεκτικότερη θέση.

Ο θεσμός των αναπτυξιακών εταιρειών αντιμετωπίζει πολλαπλά προβλήματα, το κύριο όμως και βασικό είναι η έλλειψη επαρκούς επιστημονικής και τεχνικής υποστήριξης. Και η ευθύνη εδώ δεν είναι μόνο της κεντρικής διοίκησης αλλά και των συλλογικών οργάνων της αυτοδιοίκησης. Τόσο η ΚΕΔΚΕ, όσο και οι ΤΕΔΚ, αλλά και η ΕΕΤΑΑ και η ΗΕΛΑΔΑ δεν στήριξαν με επάρκεια την προοπτική εξέλιξης των αναπτυξιακών εταιρειών.

Πάρα ταύτα όμως, η συμβολή των αναπτυξιακών εταιρειών στην ολοκληρωμένη και βιώσιμη τοπική αλλά και υπεριοπική, υπεραστική ανάπτυξη είναι σημαντική.

Για πρώτη φορά ίσως, τα προβλήματα της ολοκληρωμένης τοπικής και υπεραστικής ανάπτυξης αντιμετωπίζονται με σύγχρονη τεχνοκρατική αντίληψη και με επιστημονική θεώρηση και συγκρότηση, αλλά και ορθολογικό προγραμματισμό και χρονοδιάγραμμα υλοποίησης.

Ο θεσμός δε, των προγραμματικών συμβάσεων, συνέβαλε οπωσδήποτε στην προοπτική της ανάπτυξης τόσο σε τοπικό όσο και σε υπεραστικό επίπεδο.

Οι προγραμματικές συμβάσεις

Οι προγραμματικές συμβάσεις συνάπτονται μεταξύ των φορέων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των φορέων τους δημόσιου τομέα.

Ως τρίτοι συμβαλλόμενοι μπορούν να συμμετέχουν και επιχειρήσεις Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, επιμελητηρίων, συνεταιρισμών και άλλων φορέων δημοσίου δικαίου που δεν ανήκουν στο δημόσιο τομέα.

Στο κείμενο της προγραμματικής σύμβασης, αναφέρεται το συγκεκριμένο αντικείμενο, τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των συμβαλλομένων, οι πόροι και η χρηματοδότηση, το χρονοδιάγραμμα του έργου, αλλά και ο φορέας διαχείρισης του έργου μετά την ολοκλήρωσή του.

Οι πόροι και η χρηματοδότηση μπορεί να προέρχονται από τον προϋπολογισμό των συμβαλλομένων μερών, από τον κρατικό προϋπολογισμό αλλά και από το πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων, ενώ για την κάλυψη των αναγκών της εκτέλεσης της σύμβασης, τα συμβαλλόμενα μέρη, μπορεί να διαθέτουν στελεχιακό δυναμικό από το προσωπικό των φορέων τους χωρίς την τήρηση των διατάξεων του Κώδικα.

Προβλήματα που αναφέρονται, κατά την διαδρομή εκτέλεσης της προγραμματικής σύμβασης επιλύονται με τροποποιήσεις του αρχικού κειμένου της σύμβασης, που αποφασίζουν τα συμβαλλόμενα μέρη.

Για την παρακολούθηση της εκτέλεσης της σύμβασης συγκροτείται από τους συμβαλλόμενους φορείς επιτροπή παρακολούθησης.

Είναι ιδιαίτερα μεγάλος, ο αριθμός των προγραμματικών συμβάσεων που έχουν υπογραφεί, ενώ με αυτής της μορφής τις συμβάσεις, έχουν αντιμετωπισθεί σημαντικού αντικείμενου έργα, πράγμα που έχει οδηγήσει σε ικανοποιητικά αποτελέσματα συνεργασίας του δημοσίου τομέα με τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Όμως εκείνο το οποίο πρέπει να επισημανθεί είναι, ότι σε πολλές περιπτώσεις δεν έχουμε πραγματικούς αναπτυξιακούς σκοπούς, αλλά απλή μεταφορά πόρων από την κεντρική διοίκηση στην τοπική αυτοδιοίκηση. Γι' αυτό επιβάλλεται πλέον μία νομοθετική συμπλήρωση του νομικού πλαισίου του θεσμού εμπλουτισμένη με τις μέχρι τώρα εμπειρίες.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΕΤΑΙΡΙΩΝ

1. Περιφέρεια: Βορείου Αιγαίου

Νομός Λέσβου

- ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΛΕΣΒΟΥ (Ε.Τ.Α.Λ.) Α.Ε.
- ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΛΗΜΝΟΥ Α.Ε. (ΑΝ.Ε.Λ.) Α.Ε.

2. Περιφέρεια: Νοτίου Αιγαίου

Νομός Κυκλάδων

- ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΝΑΞΟΥ (ΑΡΙΑΔΝΗ) Α.Ε.

Νομός Δωδεκανήσου

- ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ Α.Ε.

3. Περιφέρεια: Αττικής

Νομαρχία Αθηνών

- ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ (Ε.Ε.Τ.Α.Α.) Α.Ε.

Νομαρχία Πειραιά

- ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΗΜΩΝ ΠΕΙΡΑΙΑ (ΑΝ.ΔΗ.Π.) Α.Ε.

3. Περιφέρεια: Δυτικής Ελλάδας

Νομός Αιτωλοακαρνανίας

- ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ (ΑΝ.ΑΙΤ.) Α.Ε.
- ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΑΠΟΔΟΤΙΑΣ - ΟΦΙΟΝΕΙΑΣ (ΑΝ.ΕΤ.ΑΠ.Ο.) Α.Ε.

Νομός Ηλείας

- ΗΛΕΙΑΚΗ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ (ΗΛΕΙΑΚΗ) Α.Ε.

5. Περιφέρεια: Στερεάς Ελλάδας

Νομός Ευβοίας

- ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΚΥΜΗΣ - ΣΚΥΡΟΥ Α.Ε.
- ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ LEADER ΕΥΒΟΙΑΣ (Ε.ΔΙ.Λ.Ε.) Α.Ε.
- ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΒΟΡΕΙΑΣ ΕΥΒΟΙΑΣ Α.Ε.

Νομός Βοιωτίας

- ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΕΛΙΚΩΝΑ Α.Ε.

Νομός Ευρυτανίας

- ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ «ΕΥΡΥΤΑΝΙΑ» Α.Ε.

6. Περιφέρεια: Ηπείρου

Νομός Ιωαννίνων

- ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ «ΗΠΕΙΡΟΣ» Α.Ε.
- ΑΓΡΟΤΙΚΗ - ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΗΠΕΙΡΟΥ - ΚΕΡΚΥΡΑΣ (Α.Σ.Η.Κ.) Α.Ε.

Νομός Πρέβεζας

- ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΑΜΒΡΑΚΙΚΟΥ (ΕΤ.ΑΝ.ΑΜ) Α.Ε.

7. Περιφέρεια: Θεσσαλίας

Νομός Καρδίτσας

- ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ (ΑΝ.ΚΑ.) Α.Ε.

Νομός Μαγνησίας

- ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΗΛΙΟΥ Α.Ε.

Νομός Τρικάλων

- ΚΕΝΤΡΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΛΑΜΠΑΚΑΣ - ΠΥΛΗΣ (ΚΕΝ.Α.ΚΑ.Π.) Α.Ε.

8. Περιφέρεια: Ιονίων Νήσων

Νομός Κέρκυρας

- ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ Α.Ε.

9. Περιφέρεια: Κρήτης

Νομός Χανίων

- ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΚΡΗΤΗΣ (Ο.Α.ΔΥ.Κ.) Α.Ε.

Νομός Ρεθύμνου

- ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΟΡΕΙΝΟΥ ΜΥΛΟΠΟΤΑΜΟΥ ΚΑΙ ΜΑΛΕΒΙΖΙΟΥ (Α.Κ.Ο.Μ.Μ.) Α.Ε.

Νομός Λασιθίου

- ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ ΣΗΤΕΙΑΣ (Ο.Α.Σ.) Α.Ε.

Νομός Ηρακλείου

- ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΕΜΕΝΟΥΣ - ΠΕΔΙΑΔΟΣ (Ο.Α.ΤΕ.Π.) Α.Ε.

10. Περιφέρεια: Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης*Νομός Έβρου*

- ΔΗΜΟΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΒΡΟΣ Α.Ε.

Νομός Ροδόπης

- ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΡΟΔΟΠΗΣ Α.Ε.

- ΕΘΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.

Νομός Ξάνθης

- ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΝΟΜΟΥ ΞΑΝΘΗΣ (ΑΝ.Ν.ΞΑ.) Α.Ε.

Νομός Καβάλα

- ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΚΑΒΑΛΑΣ Α.Ε.

Νομός Δράμας

- ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΡΑΜΑΣ Α.Ε.

11. Περιφέρεια: Δυτικής Μακεδονίας*Νομός Φλώρινας*

- ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΦΛΩΡΙΝΑΣ (ΑΝ.ΦΛΩ.) Α.Ε.

Νομός Καστοριάς

- ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΚΑΣΤΡΟΡΙΑΣ (ΑΝ.ΚΑΣ.) Α.Ε.

Νομός Κοζάνης

- ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ «ΑΝ.ΚΟ.» Α.Ε.

12. Περιφέρεια: Κεντρικής Μακεδονίας*Νομός Σερρών*

- ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΣΕΡΡΩΝ «ΑΝ.Ε.ΣΕΡ» Α.Ε.

Νομός Θεσσαλονίκης

- ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΝΟΜΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ Α.Ε. (ΑΝ.Ε.Θ.)

Νομός Χαλκιδικής

- ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ Α.Ε.

Νομός Κιλκίς

- ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΚΙΛΚΙΣ Α.Ε.

Νομός Πέλλας

- ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΠΕΛΛΑΣ Α.Ε.

Νομός Ημαθίας

- ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΗΜΑΘΙΑΣ «ΑΝ.ΗΜΑ.» Α.Ε.

Νομός Πιερίας

- ΠΙΕΡΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ Α.Ε.

13. Περιφέρεια: Πελοποννήσου*Νομός Λακωνίας*

- ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΑΝΗΣ Α.Ε.

Νομός Αρκαδίας

- ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΑΡΝΩΝΑ (ΑΝ.Ε.Π.) Α.Ε.

Νομός Αρκαδίας

- ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΑΡΝΩΝΑ (ΑΝ.Ε.Π.) Α.Ε.